

แนวทางการใช้หลักโยนิโสมนสิการเพื่อลดปัญหาการเสพติดเทคโนโลยี
ในสังคมไทย
Guideline For The Applcation Of Yonisomanasikara For
Reducing Or Using Technology In Thai Society

พระอธิการนรินทร์ กนต์สีโล (ขอนแก่นกลาง) ^๑

พระมหาสุพัทธ์ วชิราวุโธ, ดร. ^๒

ดร.ประสพฤกษ์ รัตนยงค์ ^๓

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ ๓ ข้อคือ ๑) เพื่อศึกษาโยนิโสมนสิการในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท ๒) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการเสพติดเทคโนโลยีในสังคมไทย ๓) เพื่อศึกษาแนวทางการใช้หลักโยนิโสมนสิการเพื่อลดปัญหาการเสพติดเทคโนโลยีในสังคมไทย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลจากคัมภีร์พระพุทธศาสนา คือ พระไตรปิฎก อรรถกถา งานวิจัยและเอกสารต่าง ๆ นำมาวิเคราะห์ บรรยายโดยวิธีการพรรณนา แล้วจึงนำไปตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ

ผลของการวิจัยพบว่า

หลักโยนิโสมนสิการ เป็นหลักธรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในด้านต่างๆ ได้มากมาย พร้อมทั้งนำไปใช้ประโยชน์ได้ทุกเวลา พึงใช้แทรกอยู่ในการดำเนินชีวิตประจำวันเริ่มตั้งแต่ “การวางใจ วางท่าที การตั้งแนวความคิดหรือ ทางเดินกระแสน้ำความคิด การคิด การพิจารณา” โดยอาศัยหลักธรรมที่ท่านได้ประมวลเป็นหลักธรรม ตามหลักพุทธ ๑๐ ประการได้แก่ ๑) วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย ๒) วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบหรือกระจายเนื้อหา ๓) วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ ๔) วิธีคิดแบบอริยสัจ ๕) วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ ๖) วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก ๗) วิธีคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม ๘) วิธีคิดแบบอุปมาอุปไมยคุณธรรม ๙) วิธีคิดแบบเป็นอยู่ในขณะปัจจุบัน ๑๐) วิธีคิดแบบวิภาษวาท

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการใช้หลักโยนิโสมนสิการเพื่อลดปัญหาการเสพติดเทคโนโลยีในสังคมไทย ทำให้ได้พุทธวิธีการรู้เท่าทันการเสพติดที่เป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับสังคม โดยเสพวิธีคิด ๔ แบบ ส่งผลดีต่อการรู้เท่าทันของสังคม เป็นวิธีคิดที่ช่วยหาเหตุและเชื่อมโยงไปหาผล ทำ

^๑ นิสิตพุทธศาสนตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

^๒ อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสนตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

^๓ อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสนตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

ให้สังคมเข้าใจสาเหตุ ของปัญหาการเสพติด เช่น ปัญหาครอบครัว เพราะสังคมเห็นว่า ผู้ปกครองไม่สนใจดูแล และไม่ทำตัวเป็นแบบอย่าง อยากมีโลกส่วนตัว หรือการเสพติดโดยขาดสติหรือเพเลิดเพลินในการเสพติดไปจนควบคุมตนเอง ไม่ได้วิธีคิดแบบคุณ โทษ ทางออก เป็นวิธีคิดที่ค้นหาความจริงของสื่ออย่างรอบด้านทั้งด้านดี ไม่ดี และวิธีแก้ไข ได้แก่ ๑) เห็นคุณค่าการเสพติดอย่างสร้างสรรค์ เช่น การเสพติดเป็นประตูแห่งเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์ที่ดีงาม ๒) หนีภัยจากการเสพติดที่มีผลต่อการไม่รู้เท่าทันสื่อ เช่น การเสพติดพูดหยาบคายเสมอ ดุคิลิปลามก อนาคต ติดตามดูสิ่งทุจริต เป็นต้น ๓) คิดหาวิธีเสพติดอย่างถูกต้องและเหมาะสม เช่น ฝึกควบคุมตนเอง แบ่งเวลาให้เป็นและพัฒนาตนเอง

คำสำคัญ : โยนิโสมนสิการ, ปัญหาการเสพติดเทคโนโลยี, สังคมไทย

Abstract

This thesis Has 3 objectives which are 1) to study Yonisomanasikara in the Theravada Buddhist Scriptures 2) to study the state of problems of media use of technology in Thai society 3) to study the guidelines for using Yonisomanasikara principles to reduce the use of technology media in Thai society This research is a qualitative research. By studying information from the Buddhist scriptures, namely Tripitaka, commentary, researches, and various documents to analyze Lecture by descriptive method And then checked by experts

The result of the research shows that

Yonisomanasaksa principles It is a principle that can be applied in many different fields, ready to be used at all times. Should be inserted in daily life, starting from "trust, attitude, conceptualization or Path of thought, thinking, consideration "based on the principles you have compiled into 10 principles of Buddhist principles, including 1) the way of thinking, logical reasoning, 2) the way of thinking that distinguishes components or distributes the content 3) The way of thinking Ordinary characteristics 4) Noble Truth Thinking 5) Dharma Thinking 6) Punishment and Solution 7) True Value Thinking - Artificial Value 8) Thinking Method to stimulate moral 9) Thinking Method At the moment. 10) The way of thinking in the form of Vichat Chawat

From the results of data analysis, guidelines for using Yonisomanasikara principles to reduce the use of technology in Thai society. Resulting in a Buddhist method for knowingly using media as a guideline for society By using the 4 methods of thinking that are good for the society's awareness Is a way of thinking that helps to

find the cause and link to the result Make society understand the cause Of media use problems such as family problems Because society sees that Parents do not care to see and Don't act like a role model Want to have a private world Or using media without consciousness or enjoying too much to the extent of self-control No. The way you think about blame is the way to think about the truth of the media in all aspects, both the good and the bad, and the solutions include 1) appreciating creative use of media, such as using media as a gateway to learning and accumulation. Good experience. 2) Seeing the dangers of media use that affects media literacy, such as the use of vulgar words, watching pornographic clips, tracking corruption, etc. 3) Thinking about how to use media correctly and appropriately, such as practice. Self control Dividing time into and improving oneself

Keywords : Yonisomanasikara ,Using Technology , Thai Society

๑.บทนำ

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีมากมายคณานับ และมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างยิ่ง โดยเฉพาะหลักโยนิโสมนสิการถือว่าเป็นหลักธรรมเชิงพิจารณาหาเหตุผล เพื่อจะได้นำมาแก้ไข้ปัญหาของการเสพติดได้อย่างถูกวิธีและถูกต้องตามหลักธรรมะ ดังนั้นการประยุกต์ใช้หลักโยนิโสมนสิการจึงถือว่ามีความสำคัญต่อสังคมไทยในฐานะที่ชาวพุทธส่วนใหญ่จะได้ศึกษาและทำความเข้าใจกับหลักโยนิโสมนสิการยิ่งขึ้น

ปัจจุบันพบว่าสังคมไทยมีการเสพติดเทคโนโลยีทุกเพศทุกวัย ทั้งที่รู้เท่าทัน คิวิเคราะห์ และพิจารณาถึงโทษภัยของการเสพติด แต่มีบุคคลจำนวนมากเช่นเดียวกันที่ยังเสพติดเทคโนโลยีแบบไม่วิเคราะห์หาข้อเสียของการเสพติดดังกล่าว ส่งผลให้สังคมไทยถูกมอมเมาด้วยเทคโนโลยีที่นับวันจะแผ่กระจายอย่างรวดเร็ว นับตั้งแต่เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทมากในชีวิตประจำวัน การใช้เทคโนโลยีเป็นไปอย่างกว้างขวาง ซึ่งหมายถึงการใช้เทคโนโลยีไปในด้านต่างๆ ซึ่งแน่นอนที่ทุกสิ่งย่อมมีทั้งคุณและโทษ ภาพยนตร์หลายเรื่องได้สะท้อนความคิดของการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในทางลบ ผลกระทบในทางลบเหล่านี้บางอย่างก็เป็นเพียงการคาดคะเนเท่านั้นอาจไม่ได้เกิดขึ้นจริง แต่อย่างไรก็ตามย่อมมีโอกาสเกิดขึ้นได้ ได้แก่ ผลกระทบทำให้เกิดอาชญากรรมเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นหนทางในการก่ออาชญากรรมได้ โจรผู้ร้ายอาจใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการวางแผนปล้น วางแผนโจรกรรม เป็นต้น

ดังนั้นการปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่องทางจริยธรรมคงจะเป็นสิ่งที่จะช่วยแก้ไข้ปัญหาในเรื่องดังกล่าวได้ในระยะยาวปัญหาที่พบในปัจจุบัน คือ การแพร่ระบาดของเว็บไซต์ที่มีเนื้อหาไม่เหมาะสมมีจำนวนมากขึ้น อาทิ เว็บไซต์ลามกอนาจาร เว็บไซต์บริการทางเพศ เว็บไซต์เกี่ยวกับการพนัน เว็บไซต์ที่เกี่ยวกับยาเสพติดเว็บไซต์ที่ขายของผิดกฎหมายหรือละเมิดลิขสิทธิ์ ซึ่งกระบวนการตรวจสอบอย่างทั่วถึงเป็นไปได้ยาก เป็นต้น เมื่อสิ่งเหล่านี้ได้เข้ามาโดยไม่มี การพิจารณาถึงผลเสียของการเสพติดและ

ไม่ได้นำหลักโยนิโสมนสิการ ซึ่งมีรูปแบบวิธีคิด ๑๐ ประการ ได้แก่ ๑. วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย ๒. วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ ๓. วิธีคิดแบบสามัญ ลักษณะ ๔. วิธีคิดแบบบอริยสังข์/คิดแบบแก้ปัญหา ๕. วิธีคิดแบบบรรณธรรมสัมพันธ์ ๖. วิธีคิดแบบเห็นคุณโทษ และทางออก ๗. วิธีคิดแบบรู้คุณค่าแท้-คุณค่าเทียม ๘. วิธีคิดแบบเร้าคุณธรรม ๙. วิธีคิดแบบอยู่กับปัจจุบันและ ๑๐. วิธีคิดแบบวิรัชชวาท ดังจะได้อธิบายในรายละเอียดบทถัดไป

ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ดังกล่าว ทำให้มีการแสวงหาและการกระจายข่าวสารข้อมูลรวมทั้งการเรียน รู้สะดวกง่ายและรวดเร็วในหลายรูปแบบวิถีชีวิตต้อง ผูกพันอยู่กับความเจริญด้านวัตถุผู้คนต้องประสบกับอุปสรรคปัญหาชีวิตที่ทำนายต่อการแก้ปัญหาอย่างฉับ พลันค่านิยมของคนส่วนใหญ่จึงเป็นไปในด้านตีค่าทาง วัตถุสูงกว่าคุณธรรมเห็นคุณค่าของวัตถุว่าเป็นสิ่งจำเป็น สำหรับชีวิตจึงพยายามกระทำการต่างๆเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่ง ที่ต้องการโดยไม่ คำนึงถึงผลเสียที่อาจเกิดขึ้นแก่ผู้อื่น เป็นผลให้สภาพจิตใจด้านคุณธรรมจริยธรรมตลอดจน อุปนิสัยของประชาชนคนไทยเสื่อมลงสภาพสังคมที่เคย สงบสุขมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่โอบอ้อมอารีกลายเป็น สังคมที่ผู้คนมีความเห็นอกเห็นใจกันน้อยลงมีการ เอารัดเอาเปรียบกันมากขึ้นและเห็นแก่ตัวอยู่แทบทุกหน ทุกแห่ง^๔ สภาพการณ์ ดังกล่าวได้สร้างปัญหาการเสฟสื่อโดยเฉพาะเยาวชนไทย และคนทุกเพศทุกวัย มีสาเหตุของปัญหาทางด้านการวางท่าต่อปัญหาไม่ถูก ต้อง เพราะขาดทักษะการคิด ขาดกระบวนการคิดที่ถูก ต้องขาดการคิดที่แยบคายหรือแม้กระทั่งไม่พยายามคิด ซึ่งปัญหาการคิดนี้ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมาอย่าง มากมาย ความประพฤติ และผลกระทบต่อสังคมระดับชาติ^๕

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้สนใจที่จะศึกษาการประยุกต์ใช้หลักโยนิโสมนสิการในการแก้ไขปัญหาการเสฟสื่อเทคโนโลยีในสังคมไทย เพื่อต้องการศึกษาให้เข้าใจในหลักโยนิโสมนสิการที่คนทุกเพศทุกวัยควรมีการเรียนรู้ ตระหนักถึงสภาพและปัญหาของการเสฟสื่อเทคโนโลยี รวมถึงหาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักโยนิโสมนสิการในการแก้ไขปัญหาการเสฟสื่อเทคโนโลยีในสังคมไทยต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๒.๑ เพื่อศึกษาโยนิโสมนสิการในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท
- ๒.๒ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการเสฟสื่อเทคโนโลยีในสังคมไทย
- ๒.๓. เพื่อศึกษาแนวทางการใช้หลักโยนิโสมนสิการเพื่อลดปัญหาการเสฟสื่อเทคโนโลยีในสังคมไทย

^๔ ประณีต จันทรขันธ์, ผลของการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องหลักธรรมในรายวิชา ส.๐๔๑๒ พระพุทธศาสนาและทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนชะอำคุณหญิงเนื่องบุรีจังหวัดเพชรบุรี, วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๑.

^๕ ชยุต จุลชาติ, การพัฒนาชุดการสอนเพื่อพัฒนาการคิดสำหรับนักศึกษาอาชีวศึกษาประเภทวิชาพาณิชยกรรม ระดับ ปวช. ๒ โรงเรียนวานิชพัฒนิกการ, เอกสารการประชุมทางวิชาการระดับบัณฑิตศึกษาครั้งที่ ๑ การนำเสนอผลงานวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศ, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๔๘), หน้า ๔๒๑-๔๒๒.

๓. ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย คือ ศึกษาโยนีสมนสิการในคัมภีร์พุทธศาสนา ปัญหาการขาดโยนีสมนสิการในสังคมไทย และแนวทางการใช้หลักโยนีสมนสิการเพื่อลดปัญหาการเสพติดเทคโนโลยีในสังคมไทย การวิจัยครั้งนี้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลด้านเอกสาร

(๑) ข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ คือพระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(๒) ข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ คืออรรถกถา ตำรา และหนังสือสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องตลอดถึงแนวคิดของนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้

๔. นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

โยนีสมนสิการ หมายถึง วิธีคิดแบบโยนีสมนสิการ มี ๑๐ วิธี คือ (๑) วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย(๒) วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ (๓) วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ (๕) วิธีคิดแบบอริยสัจ (๕) วิธีคิดแบบบรรณธรรมสัมพันธ์ (๖) วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก (๗) วิธีคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม (๘) วิธีคิดแบบปลูกเร้าคุณธรรม (๙) วิธีคิดแบบเป็นอยู่ในขณะปัจจุบัน(๑๐) วิธีคิดแบบวิภาษวาท

ปัญหาของการเสพติด หมายถึง ปัญหาที่สร้างความรุนแรงต่อการเสพติดในสังคมไทย ได้แก่ ปัญหาการใช้เทคโนโลยี ปัญหาการเสพติด และสภาพปัญหาของการเสพติดที่มีอิทธิพลและส่งผลต่อสังคมไทย

การประยุกต์ หมายถึง การนำเอาหลักโยนีสมนสิการ มี ๑๐ วิธี คือ (๑) วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย (๒) วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ (๓) วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ (๕) วิธีคิดแบบอริยสัจ (๕) วิธีคิดแบบบรรณธรรมสัมพันธ์ (๖) วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก (๗) วิธีคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม (๘) วิธีคิดแบบปลูกเร้าคุณธรรม (๙) วิธีคิดแบบเป็นอยู่ในขณะปัจจุบัน(๑๐) วิธีคิดแบบวิภาษวาท มาประยุกต์ใช้กับปัญหาของการเสพติดในสังคมไทย

๕. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลทางเอกสาร ซึ่งมีลำดับขั้นตอนดังนี้

๑.๕.๑ ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙

๑.๕.๒ ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ คือ อรรถกถา ตำราและหนังสือสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้อง ตลอดทั้งศึกษาผลงานวิจัย และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้

๑.๕.๓ วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาจัดลำดับและอธิบายความตามหลักการและเหตุผล เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๕.๔ นำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

๖. ผลการวิจัย

๖.๑ โยนิโสมนสิการในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท “โยนิโสมนสิการ” ตามที่คัมภีร์ชั้นอรุทธกถาและฎีกาซึ่งได้ไขความไว้ โดยวิธีแสดงไว้พจน์ให้เห็น ความหมายแยกดังต่อไปนี้ ๑. อุบายมนสิการ แปลว่า คิดหรือพิจารณาโดยอุบาย คือ คิดอย่างมีวิธี หรือคิดถูกวิธี หมายถึงคิดถูก วิธีที่จะให้เข้าถึงความจริง สอดคล้องเข้าแนวสัจจะ ทำให้หยั่งรู้สภาวะลักษณะและสามัญลักษณะของ สิ่งทั้งหลายได้ ๒. ปถมนสิการ แปลว่า คิดเป็นทาง หรือคิดถูกทาง คือ คิดได้ต่อเนื่องเป็นลำดับ จัดลำดับได้ หรือ มีลำดับ มีขั้นตอน แล่นไปเป็นแถวเป็นแนว หมายถึงความคิดเป็นระเบียบตามแนวเหตุผล เป็นต้น ไม่ยุ่งเหยิงสับสน ไม่วกไปวนมาทำให้งงคือ คิดกระโดดไปกระโดดมา ในคัมภีร์พระไตรปิฎก มีคำที่ให้ความหมายเดียวกับโยนิโสมนสิการปรากฏอยู่มากมาย เช่น พิจารณา โดยแยบคาย มนสิการโดยแยบคาย มนสิการ อุบายวิธีใส่ใจใคร่ครวญ ไตร่ตรอง คำนึงถึง เป็นต้นโยนิโสมนสิการ คือ การคิดเป็น หมายถึง ความสามารถที่บุคคลรู้จักมอง รู้จักพิจารณาสิ่งทั้งหลายตามสภาวะโดยวิธีคิดหาเหตุปัจจัย สืบค้นจาก ต้นเหตุตลอดทางจนถึงผลสุดท้ายที่เกิด แยกแยะเรื่องออกให้เห็นตามสภาวะที่เป็นจริงคิดตาม ความสัมพันธ์ที่สืบทอดจากเหตุโดยไม่เอาความรู้สึกอุปาทานของตนเอง เข้าไปจับหรือครอบคลุมนั้นจะสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมด้วยวิธีการแห่งปัญญา จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า โยนิโสมนสิการ หมายถึง การคิดเป็น มีเหตุผล การคิด วิเคราะห์อย่างแยบคาย รู้จักพิจารณาความจริงเป็นขั้นตอนอย่างต่อเนื่องจนสามารถแก้ไข ปัญหาต่างๆ ได้

โยนิโสมนสิการ เป็นหลักธรรมภาคปฏิบัติที่ท่านได้รวบรวมจากคัมภีร์ แล้วนำมาประมวลเป็นวิธีคิดประเภทต่าง ๆ พร้อมทั้งจะนำไปใช้ประโยชน์ได้ตลอดเวลา พึงใช้แทรกอยู่ในการดำเนินชีวิตประจำวันเริ่มตั้งแต่ “การวางใจ วางท่าที่ การตั้งแนวความคิดหรือ ทางเดินกระแสความคิด การทหาใจ การคิด การพิจารณา” โดยอาศัยหลักธรรมที่ท่านได้ประมวลเป็นหลักธรรม หรือ แนวคิดตามหลักพุทธ ๑๐ ประการได้แก่ คิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ คิดแบบสามัญลักษณะ คิดแบบอริยสัจวิธีคิดแบบบรรณสัมพันธ์ คิดแบบคุณโทษและทางออก คิดแบบคุณค่าแท้คุณค่าเทียม คิดแบบอุบายปลุกเร้าคุณธรรม คิดแบบมีสติอยู่กับอารมณ์ปัจจุบัน และคิดแบบวิภาษวาท เมื่อเกิดการรับรู้ประสบการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ในทางที่จะไม่ก่อให้เกิดปัญหาไม่ให้มีโทษแต่ให้เป็นที่ไปเพื่อประโยชน์สุขแก่ทั้งตนเองและผู้อื่น เพื่อความเจริญงอกงามแห่งปัญญาและกุศลธรรม เพื่อเสริมสร้างนิสัยและคุณลักษณะที่ดี เพื่อความรู้ตามความเป็นจริง เพื่อฝึกอบรมตนในแนวทาง ที่นำไปสู่ความสุขขั้นสูงสุด คือ หลุดพ้นเป็นอิสระเป็นธรรมที่เป็นบุพภาคแห่งมัชฌิมาปฏิปทา ควบคู่กับปรโตโฆสะอันเป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างบุคคลกับโลกหรือสภาพแวดล้อมภายนอกในทางจิตใจ อันได้แก่ ท่าทีแห่งการรับรู้และความคิดซึ่งเป็นที่แห่งปัญญาหรือการคิดตามความเป็นจริงนั่นเอง

๖.๒ สภาพปัญหาการเสพสื่อเทคโนโลยีในสังคมไทย

ปัญหาการเสพสื่อเทคโนโลยีสังคมไทยในปัจจุบันขาดทักษะการสื่อสาร การขาดความสามารถในการสื่อสารเพื่อการดำเนินชีวิตและการทำงานย่อมส่งผลให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทั้งนี้อาจเกิดจากการใช้ถ้อยคำไม่เหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล การใช้ภาษาผิดระดับ ใช้คำที่ไม่เหมาะสมแก่ความรู้สึก การใช้ภาษาไม่ชัดเจน ขาดในด้านภาครัฐนั้น ปัญหาอาจเกิดขึ้นเนื่องจากขาดการสื่อสารและทำความเข้าใจให้ประชาชนยอมรับโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่รัฐต้องดำเนินการ ข้อมูลไม่ครบถ้วน ขาดทักษะด้านการรับฟังปัญหาประชาชน ขาดความสามารถในการสื่อความหมาย ไม่มีสามารถในการสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธา และความน่าเชื่อถือและไว้วางใจ ส่งผลให้ขาดความเคารพและนับถือ ในด้านเนื้อหาสาระขาดความชัดเจนใน เรื่องที่สื่อสาร และการไตร่ตรองข้อมูลก่อนสื่อสารออกไป กระบวนการสื่อสารขาดหลัก ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ขาดความเป็นผู้นำ ไม่มีมนุษยสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ความสับสนในขั้นตอนและข้อมูล ไม่เข้าใจปัญหาที่แท้จริง การสื่อสารออกไปอาจกระทบและ สร้างปัญหากับสังคม การขาดทักษะการสื่อสารมักก่อให้เกิดความไม่ระมัดระวังส่งให้มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อกัน เกิดความรู้ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนจากความจริง ทำให้ผู้ฟังไม่เข้าใจ และมีความคิดที่แตกต่างทำให้เกิดความขัดแย้งจนแบ่งกันเป็นฝักฝ่าย มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อกัน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางลบเสมอ ข้อมูลคลุมเครือขาดการกลั่นกรองด้วยความที่ต้องการแข่งขันกันในด้าน เวลา ทำให้ผู้ส่งสารและรับสื่อไม่ได้อ่านหรือวิเคราะห์เนื้อหาและวิธีการก่อนสื่อสารออกไป วิธีการและเนื้อหาดังกล่าวอาจเป็นอันตรายต่อผู้อื่นหากเขานำไปปฏิบัติหลายครั้งเรื่องที่ เผยแพร่ก็เป็นเรื่องที่มีบางคนสร้างขึ้นมาจาก แล้วส่งต่อกัน จึงอาจเป็นเพียงแค่ความเห็น ส่วนบุคคลขาดการไตร่ตรองและใช้วิจารณ์ญาณ

๖.๓ ประยุกต์ใช้หลักโยนิโสมนสิการในการแก้ไขปัญหาการเสพสื่อเทคโนโลยีในสังคมไทย การรู้เท่าทันสื่อและการประยุกต์เสพวิธีคิดตามหลักโยนิโสมนสิการในฐานะเป็นพุทธวิธีการรู้เท่าทันสื่อจะต้องมีวิธีคิดเสพเหตุผล วิธีคิดคุณโทษทางออก วิธีคิดแยกแยะและวิธีคิดเร้ากุศล วิธีคิดสืบสาวหาเหตุผล มีความคิดเชิงปัญญาคือ เข้าใจหาสาเหตุของปัญหาการเสพสื่อเดิมหรือแม้แต่สื่อเช่น ปัญหาครอบครัว การติดเพื่อนและชวนกันไปเล่นสื่อบ่อยครั้งจนเสพติด เข้าใจปัญหาความรู้สึก หมกมุ่นในการเสพ (ความหลงหรือโมหะ) ทำให้ขาดสติ จึงเปลือง เพลิน ไม่มีความรู้สึกรู้ตัวและไม่สามารถ ควบคุมตนเองได้ คือ เห็นโทษจากการเสพสื่อ เช่น เสพสื่อที่ไม่เหมาะสม ติดสื่อลามก ติดแชท ติดเกม ติดเน็ต ไอดอล รองลงมา คือ เข้าใจคิดหาทางออก เช่น เสพถูกเวลา ถูกสถานที่และเสพอย่างเหมาะสม วิธีคิดเร้ากุศล จำเป็นต้องมีวิธีคิดเชิงเร้ากุศล คือ มีสติในการเสพสื่อ มีปัญญาคิดไตร่ตรองไม่ใช่ง่าย รับสื่อที่ติงาม คือพิจารณาว่าสื่อก่อให้เกิดธรรม คือ ความดีหรือไม่ ถ้าดีควรเสพ ถ้าไม่ดี ไม่ควรเสพ เพราะสังคมต้องมีความคิดเชิงคุณธรรม เช่น เข้าใจเรื่องความซื่อสัตย์ คือแสดงความซื่อตรงในการตนเอง และ การทำงาน เรื่องพยาบาล คือ ความเป็ดเบียนคนอื่นให้เดือนร้อนเมื่อเสพสื่อเข้าใจ และเรื่องศีลข้อที่ ๔ เช่น การเสพคำพูดโกหก หยาบคาย เมื่อเสพสื่อ วิธีคิดแยกแยะส่วนประกอบมีวิธีคิดแยกส่วนต่างๆ จากส่วนย่อยไปจนถึงส่วนรวมทั้งหมด แยกแยะส่วนต่างๆ จนเข้าใจสิ่งที่ควรทำและไม่ควรทำ ดังนั้น แนวทางการใช้หลักโยนิโสมนสิการเพื่อลดปัญหาการเสพสื่อเทคโนโลยีในสังคมไทย

เป็นพุทธวิธีการรู้เท่าทันสื่อ เพราะปัญหาการเสพสื่ออย่างไม่รู้เท่าทันของสังคมไทยเกิดขึ้นเพราะสังคมประสพการณ์และเรียนรู้สื่อแบบไม่รู้ตัวหรือขาดภูมิคุ้มกันตนเอง พื้นฐานการ

พัฒนาสติปัญญาที่จะพัฒนาสังคมให้รู้ทันสื่อ อาศัยปัจจัย ๔ ด้าน คือ การฟัง คิด ถาม เขียน เพราะสังคมที่เสพสื่อ จำเป็นต้องมีทักษะการฟัง คิด ถาม เขียนเป็น และมีวิธีคิดรอบคอบ การสร้างสภาพแวดล้อมที่ดี การสร้างกัลยาณมิตร และการส่งเสริมวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ การป้องกันสื่อไม่ดีและสร้างการเรียนรู้ที่ดี เป็นปัจจัยส่งเสริมความรู้และปฏิบัติตนตามพุทธวิธีการรู้เท่าทันสื่อ๓. พุทธวิธีการรู้เท่าทันสื่อ การเลือกเสพโดยต้องวิธีคิดทั้ง ๔ แบบ เพราะเป็นวิธีคิดที่ครอบคลุมวิธีคิดทั้งหมด และเป็นพื้นฐานที่ส่งผลดี ในส่วนของปัญญา คือ แนวคิดเชิงเหตุผล และจิตใจ คือ คุณธรรมหรือกุศล ทั้งนี้ต้องอาศัยปัจจัย ๔ ด้าน คือ การฟัง คิด ถาม เขียน ควบคู่กับการมีกัลยาณมิตรและการสร้างวิธีคิดเพื่อรู้เท่าทันการเสพสื่อ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลทำให้ได้พุทธวิธีการรู้เท่าทันการเสพสื่อที่เป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับสังคม โดยเสพวิธีคิด ๔ แบบ ส่งผลดีต่อการรู้เท่าทันของสังคม ดังนี้ วิธีคิดสืบสาวหาเหตุผล เป็นวิธีคิดที่ช่วยหาเหตุและเชื่อมโยงไปหาผล ทำให้สังคมเข้าใจสาเหตุ ของปัญหาการเสพสื่อ เช่น ปัญหาครอบครัวยุคใหม่ เพราะสังคมเห็นว่า ผู้ปกครองไม่สนใจดูแล และไม่ทำตัวเป็นแบบอย่าง อยากรมีโลกส่วนตัว หรือการเสพสื่อโดยขาดสติหรือเพเลิดเพลินในการเสพเกินไปจนควบคุมตนเอง ไม่ได้วิธีคิดแบบคุณ โทษ ทางออก เป็นวิธีคิดที่ค้นหาความจริงของสื่ออย่างรอบด้านทั้งด้านดี ไม่ดี และวิธีแก้ไข ได้แก่ ๑) เห็นคุณค่าการเสพสื่ออย่างสร้างสรรค์ เช่น การเสพสื่อเป็นประตูสู่แหล่งเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์ที่ดีงาม ๒) เห็นภัยจากการเสพสื่อที่มีผลต่อการไม่รู้เท่าทันสื่อ เช่น การเสพคำพูดหยาบคายเสมอ ดุคิลิปลามก อนาคตตามดูสิ่งทุจริต เป็นต้น ๓) คิดหาวิธีเสพสื่ออย่างถูกต้องและเหมาะสม เช่น ฝึกควบคุมตนเอง แบ่งเวลาให้เป็นและพัฒนาตนเอง ดังนั้น “โยนิโสมนสิการ” จึงหมายถึง การทำในใจให้แยบคาย หรือ การพิจารณาโดยแยบคาย กล่าวคือ ความเป็นผู้ฉลาดในการคิด คิดอย่างถูกวิธีถูกระบบ พิจารณา ไตร่ตรองสาวไปจนถึงสาเหตุหรือต้นตอของเรื่องที่กำลังคิด คือ คิดถึงรากถึงโคนนั่นเอง แล้วประมวลความคิดรอบด้านจนกระทั่งสรุปออกมาได้ว่าสิ่งนั้นควรหรือไม่ควร ดีหรือไม่ดี เป็นวิถีทางแห่งปัญญา เป็นธรรมสำหรับกลั่นกรองแยกแยะข้อมูลหรือแหล่งข่าวหรือที่เรียก “โปรโตไซสยะ” อีกชั้นหนึ่ง กับทั้งเป็นบ่อเกิดแห่งความคิดชอบหรือ “สัมมาทิฐิ” ทำให้มีเหตุผลและไม่มงมาย

๗. สรุป

สรุปได้ว่ากระบวนการคิดอย่างถูกต้อง เป็นศูนย์กลางที่บริหารการดำเนินชีวิตทั้งหมด ทำหน้าที่ชี้แนะและควบคุมการกระทำ วิธีการคิดจะเริ่มเข้ามามีบทบาทเมื่อมนุษย์ได้รับข้อมูลจากสิ่งแวดล้อมซึ่งมีอยู่มาก หากคิดเป็นหรือคิดดี ก็จะทำให้เกิดการเลือกรับเป็นหรือเลือกรับแต่สิ่งที่ดีๆ เมื่อรับมาแล้วก็จะเกิดการคิด ตีความเชื่อมโยงและตอบสนองออกมา เป็นการกระทำในขั้นตอนนี้จะมีสิ่งปรุงแต่งความคิดเข้ามา ได้แก่ อารมณ์ชอบ ชังคติ และอคติต่างๆ ซึ่งมีผลต่อการคิดตีความเชื่อมโยงและการกระทำ ถ้าคิดเป็นคิดโดยรู้ถึงสิ่งปรุงแต่งต่างๆ นั้นก็จะสามารถบริหารการกระทำอย่างเหมาะสมได้

สื่อสังคมออนไลน์ หมายถึง สื่อดิจิทัลที่เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติการทางสังคม (Social Tool) เพื่อใช้สื่อสารระหว่างกันบนเครือข่ายทางสังคม (Social Network) ผ่านทางเว็บไซต์และโปรแกรมประยุกต์บนสื่อใดๆ ที่มีการเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต โดยเน้นให้ผู้ใช้ทั้งที่เป็นผู้ส่งสารและ

ผู้รับสารมีส่วนร่วม (Collaborative) อย่างสร้างสรรค์ ในการผลิตเนื้อหาขึ้นเอง (User-GenerateContent: UGC) ในรูปของข้อมูล ภาพ และเสียง สังคม (Social) คือ การที่กลุ่มคนกลุ่มหนึ่งที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกัน มารวมกลุ่มกันในสถานที่ที่ตอบรับกับความสนใจของเขา และสร้างความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง “เทคโนโลยี” โดยทั่วไปหมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์พัฒนาขึ้น เพื่อช่วยในการทำงานหรือแก้ปัญหาต่าง ๆ เช่น อุปกรณ์, เครื่องมือ, เครื่องจักร, วัสดุ หรือ แม้กระทั่งที่ไม่ได้เป็นสิ่งของที่จับต้องได้ อิทธิพลของสื่อสังคมไทย หมายถึง แรงผลักดันที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมและทัศนคติของมนุษย์อันมีผลต่อการดำรงชีวิต ซึ่งอิทธิพลต่าง ๆ นั้น มีทั้งในแง่บวกและลบ เป็นการแสดงบทบาทและการกระทำผ่านสื่อต่าง ๆ ถ่ายทอดมายังประชาชน ซึ่งอาจมีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมของมนุษย์โดยเปรียบเสมือนเป็นดาบสองคมที่ให้คุณและโทษ

ในปัจจุบันบุคคลมีสิทธิที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสาร โดยสามารถแสวงหาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ได้อย่างเสรี ความสามารถในการเลือกรับสื่อจึงเป็นเรื่องสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกสื่อประเภทต่าง ๆ ซึ่งมีรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งสื่อสร้างสรรค์และสื่อทางลบ สำหรับสื่อสร้างสรรค์เราควรเลือกเพราะจะได้รับประโยชน์อย่างมาก ส่วนสื่อทางลบนั้น ในความเป็นจริงไม่มีใครบังคับเราให้เลือกสื่อประเภทใด อยู่ที่ตัวเราเองจะเลือกบริโภค รวมทั้งส่วนหนึ่งก็มาจากสื่อมวลชนด้วยที่ควรจะมีส่วนรับผิดชอบต่อการเสนอตัวอย่างของสังคม ผู้สร้างรายการทางสื่อต่างๆ และผู้เขียนหนังสือหรือข่าวสาร ควรร่วมกันส่งเสริมให้สังคมมีคตินดีเพิ่มมากขึ้นและช่วยลดพฤติกรรมก้าวร้าวในสังคม

ปัญหาการเสพสื่อเทคโนโลยีสังคมไทยในปัจจุบันขาดทักษะการสื่อสาร การขาดความสามารถในการสื่อสารเพื่อการดำเนิน ชีวิตและการทำงานย่อมส่งผลให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทั้งนี้อาจเกิดจากการ ใช้ถ้อยคำไม่เหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล การใช้ภาษาผิดระดับ ใช้คำที่ไม่เหมาะสมแก่ ความรู้สึก การใช้ภาษาไม่ชัดเจน ขาดในด้านภาครัฐนั้น ปัญหาอาจเกิดขึ้นเนื่องจากขาดการ สื่อสารและทำความเข้าใจให้ประชาชนยอมรับโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่รัฐต้อง ดำเนินการ ข้อมูลไม่ครบถ้วน ขาดทักษะด้านการรับฟังปัญหาประชาชน ขาดความสามารถ ในการสื่อความหมาย ไม่มีสามารถในการสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธา และความน่าเชื่อถือและไว้วางใจ ส่งผลให้ขาดความเคารพและนับถือ ในด้านเนื้อหาสาระขาดความชัดเจนใน เรื่องที่สื่อสาร และการไตร่ตรองข้อมูลก่อนสื่อสารออกไป กระบวนการสื่อสารขาดหลัก ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ขาดความเป็นผู้นำ ไม่มีมนุษยสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ความสับสนในขั้นตอนและข้อมูล ไม่เข้าใจ ปัญหาที่แท้จริง การสื่อสารออกไปอาจกระทบและ สร้างปัญหากับสังคม การขาดทักษะการสื่อสารมัก ก่อให้เกิดความไม่ระมัดระวังส่งให้มี ทัศนคติที่ไม่ดีต่อกัน เกิดความรู้ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนจากความจริง ทำให้ผู้ฟังไม่เข้าใจ และมีความคิดที่แตกต่างทำให้เกิดความขัดแย้งจนแบ่งกันเป็นฝักฝ่าย มี ทัศนคติที่ไม่ดีต่อกัน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางลบเสมอ ดังนั้นเพื่อให้การเสพสื่อเป็นไปในทาง ที่ถูกต้อง สร้างสรรค์ และแก้ไขปัญหาทางสังคมได้อย่างจริงจัง จะต้องมีการเรียนรู้ระบบการใช้ เทคโนโลยี ผลและโทษของการเสพสื่อ และมีรูปแบบตามกระบวนการหลักโยนิโสมนสิการ

๘. ข้อเสนอแนะ

๘.๑ ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

การประยุกต์ใช้หลักโยนิโสมนสิการในการแก้ไขปัญหาการเสฟสื่อเทคโนโลยีในสังคมไทย หลักโยนิโสมนสิการเป็นหลักของการพิจารณาตามเหตุและผลของข้อมูลสื่อเทคโนโลยีได้เป็นอย่างดี และเหมาะสมกับสมัยปัจจุบันที่มีสื่อต่างๆที่ต้องพินิจ วิเคราะห์ พิจารณาให้เห็นคุณประโยชน์และ ขณะเดียวกันพิจารณาถึงโทษที่จะตามมาด้วย ดังนั้นเพื่อให้สามารถเข้าถึงหลักธรรมโยนิโสมนสิการ และแนวทางแก้ไขปัญหาการเสฟสื่อในสังคมไทยจะต้องศึกษางานวิจัยนี้อย่างละเอียดจะสามารถนำไป ประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตต่อไป

๘.๒ ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรมีการศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมอื่นในการแก้ไขปัญหาการเสฟสื่อเทคโนโลยีใน สังคมไทย
๒. ควรมีการศึกษาแนวทางการเสฟสื่อและวิธีการแก้ปัญหาการเสฟสื่อในเชิงลงพื้นที่ ภาคสนาม
๓. ควรมีการศึกษารูปแบบการแก้ไขปัญหาลูกสื่อของกลุ่มคนต่างๆ และการเสฟสื่อที่ถูกต้อง และรู้เท่าทันการเสฟสื่อ เป็นต้น

บรรณานุกรม

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือพัฒนาสื่อการเรียนรู้เอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๕.
- กิดานันท์ มลิทอง. เทคโนโลยีการศึกษาร่วมสมัย. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: เอดิชั่น เพรสโปรดักส์จำกัด, ๒๕๓๖
- เชียรศรี วิวิธสิริ. การศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกโรงเรียนเทคโนโลยีการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: หจก. เอ็กเพรส มีเดีย, ๒๕๓๕.
- ชยุต จุลชาติ. การพัฒนาชุดการสอนเพื่อพัฒนาการคิดสำหรับนักศึกษาอาชีวศึกษาประเภทวิชา พาณิชยกรรม ระดับ ปวช. ๒ โรงเรียนวานิชพนิชยการ. เอกสารการประชุมทาง วิชาการระดับบัณฑิตศึกษาครั้งที่ ๑ การนำเสนอผลงานวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศ . กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๔๘.
- ทิตนา แคมมณีและคณะ. การเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด. กรุงเทพมหานคร: ไอเดียแอสควร์, ๒๕๔๑.
- ประณีต จันทร์ขันตี. ผลของการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียน เรื่องหลักธรรมในรายวิชา ส.๐๔๑๒ พระพุทธศาสนาและทักษะการคิดแบบโยนิโส

มนสิการของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนชะอำคุณหญิงเนื่องบุรีจังหวัด เพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). ธรรมจักรวิฤต.พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม , ๒๕๔๔.

_____. พุทธธรรม ฉบับขยายความ, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัท. สหธรรมิกจำกัด,๒๕๔๙.